

Čitateljem v pouk in zabavo.

Moč ministrovega imena.

Francija je še sedaj pod vtisom goljufij, katere je zagrešil prosluli Staviski in v katere je zapletenih toliko odličnih francoskih ministrov in poslancev. Pod pritiskom upravičeno razdražene javnosti so postavili posebno parlamentarno komisijo, ki raziskuje ter razkriva grehe Staviskega in njegovih pomagačev na najvišjih mestih. Odkar so začeli razgrebati omenjeni gnoj, ne mine skoraj niti eden dan, da bi ne odkrili v tej goljatski korupcijski zadevi kak nov škandal. V zadnjem času je vse po Parizu govorilo o poljskem bankirju Danovskem, ki je bil pred leti izgnan iz Francije. Danovski je bil leta 1926 radi goljufije obsojen na 6 mesecev ječe in na izgon, a bankirski lopov ni bil ne zaprt in tudi ni zapustil Francoske. Baš nasprotno! Mesto, da bi bil nastopil prisojeno mu kazen, je osnoval »Francosko trgovsko banko«.

Da se dokopa človek naglo do denarja, je potrebna posebna ideja ali zamisel. Danovski je pogruntal baš pravo. Nasmehnila se mu je sreča... Pismo noša, ki mu je dostavljal vsak dan opomine njegovih upnikov, se je pisal, — enako kakor znani francoski politik, senator in večkratni minister — Pierre Laval. Ko je zvedel Danovski, da mu nosi v hišo pisma Pierre Laval, je zaznal, da mu je baš s pomočjo tega človeka odprta pot do milijonov. Upravni svet svoje banke je sestavil iz pariških znanih lopovov ter goljufov. Za predsednika upravnega sveta je napravil pismo noša Pierra Laval. Pred pričetkom poslovanja nove banke je pustil natiskati na dragocen poslovni papir ime predsednika upravnega sveta — »Pierre Laval«. Zvižaja z imenom ministra mu je povsem uspela. Banka, v koe upravnem svetu sedi na najbolj odgovornem mestu obče znani ter čislani minister, pač zasluži največje zaupanje. Krog bančnih klijentov se je dnevno širil. Računski zaključki s podpisom Pierra Laval so pomagali k razmahu.

Lepega dne se je oprijela pismo noša Laval prehuda domišljavost. Ni se hotel več zadovoljiti z mesečno rento, ampak je zahteval odgovarjajočo udeležbo na denarnem prometu, ki je dnevno raste. Napram tolikanj drzni zahtevi se je Danovski hitro zavaroval. Prilegnil je bančnemu upravnemu svetu bivšega državnega pravdnika Colmarja in takratnega podpredsednika pariške kazenske zbornice, pravnega svetnika Falchota. Ta dva sta nastopila kot razsodnika, kadarkoli so si škodili lopovski upravni svetniki radi prenikih zaslužkov v lase.

Na Francoskem že tedaj ni bilo nobenega škandala, pri katerem bi ne bil soudeležen Staviski. Od uložnikov Danovskega banki zaupane vrednostne papirje je kupoval Staviski...

Danovski je bil še bolj zvit nego Staviski. Za vsega skupaj je ogoljufal poštene Francoze s pomočjo svoje banke in imena Pierre Laval za 20 milijonov

frankov. Kakor hitro je začutil omenjeni milijonski dobiček v svojem žepu, je zginil lepega dne brez vsake sledi. Policija ga ni zgrabila. Nekje uživa povsem na varnem obresti, katere mu vrže letno lepo premoženje 20 milijonov frankov.

Ko je pobegnil pred leti Danovski iz Pariza, se ni nikdo zatekel k policiji ali na sodišče. Za beguncem ni bila izdana tiralica. Še le sedaj, ko se vrši raztelesenje goljufij Staviskega, so zadeli tudi na prevaro gospoda Danovskega. Bogznaj, koliko sleparij, ki so slične opisani, še zapirajo in prikrivajo pred javnostjo pariški sodniki in policija po skrivnih predalih...

*

Draga svetovna zgodovina.

Pri pouku zgodovine v šoli smo se učili letnice ter imena bitk in junakov, ki so se borili; imena finančnih ministrov, ki so imeli z vojnami največ skrbi, so ostala zamolčana ter neznana. Pri vojnah že od nekdaj ni šlo le za kri ter življenje, ampak predvsem tudi za denar.

Starogrška prestolica Atene si je prištedila v mirnih letih lep državni zaklad, ki je znašal okroglih 10.000 talentov, kar bi znašalo 300 milijonov zlatih frankov. V peloponeških vojnah je ta zlati državni zaklad povsem skopnel.

Rimski finančni ministri, ako je bila vojna zmagovita (vojne Rima so bile spremljane od zmag), so imeli manj skrbi; premagani sovražniki so morali plačati vojno odškodnino. Rimljani so naložili severnoafriškemu mestu Kartago v drugi punski vojni 50.000 talentov odškodnine. Od tega finančnega udarca si veliko trgovsko mesto ob Sredozemskem morju ni več opomoglo. Tretja punska vojna, v kateri so Rimljani Kartago čisto razdejali, je bila sprehod za rimske legije. Nasprotnik brez denarja je sovražnik brez orožja.

Natančne številke imamo o sedemletni vojni, katero je vodil pruski kralj s 140 milijoni talarjev. Pretežni del te svote je bil pridobljen z inflacijo, s takozvanim poslabšanjem denarne vrednosti. Vojne Prusov proti Napoleonu so stale Prusijo eno milijardo zlatih frankov.

Angleški finančni minister je moral zbrati za vse vojne pohode proti Napoleonu 800 milijonov funtov. Ta svota se je uporabila največ za podpore drugim državam.

Sedaj je objavila Japonska stroške za mandžursko vojno. Uradno je priznala 400 milijonov jenov izdatkov. V to svoto pa ni všteta zguba ter uničenje raznega materijala in ljudskega premoženja.

V vojni proti Rusiji leta 1905 je izmetala Japonska desetkrat več nego v najnovejšem času v Mandžuriji. Rusijo je stala svojčas vojna proti Japoncem 2 milijardi zlatih rubljev.

Mogoče se bodo kaj naučili iz navedenih številk današnji finančni ministri in se povzpeli do prepričanja, da vojne v današnji dobi niso dobrodole kupčije, ampak — milijardne zgube!

*

Pojavi in posledice črne smrti.

Nešteti so pojavi, pod katerimi je nekoč nastopala grozna morilka — črna smrt. Navadno so se pojavile pri napađenih žrtvah pod pazduho, pod kolonom in na vratu velike ter smrdeče bule. Okuženi so bili pogostokrat posejani po celem telesu s črnimi pegami in odtod tudi ime »črna smrt«. Večkrat so odpadali žrtvam kar celi telesni udje, predvsem roke in noge. Nekatero okužene so mučila strašna gledanja v preteklost ter bodočnost in napadi besnosti, drugi zopet so čakali v nezavesti na konec. V vseh teh slučajih pa je nastopala smrt med nepopisnimi bolečinami tekom par dni ali ur. Le redkokdaj je kak bolnik počasi in povsem izmozgan ozdravil in si opomogel od kuge. Zgodilo se je tolikokrat, da so na videz zdravi ter krepki ljudje se zgrudili mrtvi sredi dela, v veseli družbi ali na cesti. Povsod so ležala mrtva trupla po cele dneve nezakopana, ker je primanjkovalo ljudi, ki bi bili znosili mrtve v skupne, za okužene določene jame. Vsak dotikljaj okuženega bolnika ali mrtveca, da celo njihove obleke, orodja itd. je lahko okužil neprevidneža in ta je zanesel bolezensko zlo v mesto in v celo deželo. Zdravniki so bili tedaj v ožigled črni kugi brez vsake pomoči. Človek se je lahko branil napram kugi le na dvojen način: da se je zaprl od okuženega kraja, ali da je pobegnil. P. tudi ti dve sredstvi sta tolikokrat odrekli.

Kljub zaprtju in zastraženju dohodov v mesto se je črna smrt vanj prikradla in je zalezla begunce tolikokrat v najbolj oddaljenih ter skritih kotih.

Ob času razsajanja kuge je počivalo po mestih in na deželi vsako delo. Lakota in vsestransko pomanjkanje sta bila naravna posledica.

Veliko hujša je pa bila moralna škoda. Vzgoja in vse dobre navade so prenehale. Starši so pozabili na svoje otroke, mož je ostavil ženo, prijatelj prijatelja in mnogo se jih je predalo najhujšim in najgršim strastem. Vsled pojava kuge preplašeni lahkoživci so si hoteli pred smrtjo privoščiti v vsej nebrzdanosti dobrote in zapeljivosti tega sveta, predno jih pobere neizprosna smrt.

Resnejše misleča večina pa se je zatečala v groznih letih kuge k Bogu, k Materi božji in k svetnikom: sv. Roku, Lenartu ter Rozaliji. Edini pomočnik v dobah kuge je bil na priprošnjo Marije in svetnikov — ljubi Bog. Po katoliških deželah so nastale tedaj neštete cerkve, kapele, kužna znamenja, zaobljubne slike kot spomin na žrtve črne smrti in na podjeljeno božjo pomoč v najhujšem gorju.